

# INFORMACIJOS

HANNOVER-KLEEFELD, HEGELSTRASSE 6 – TELEFON 51954

---

Nr. 36/37

/59-60/

1953 m. rugsėjo 9 d.

PLB Vokietijos Krašto Valdybos Informacijos yra savaitinis Krašto Valdybos Organas, skiriamas spaudai, rankraščio teisėmis.

Redakcijos, pasinaudojančios čia dedamomis žiniomis ir straipsniais, maloniai prašomos nurodyti šaltinį: PLB Vok. "Informacijos".

## LIETUVIŲ BENDRUOMENĖ VOKIETIJOJE

### PLB Vokietijos Krašto Tarybos posėdis

Hüttenfelde, Vasario 16 Gimnazijai nupirktosios Rennhofo pilies salėje, rugpiūčio 29 - 30 d. d. įvyko metinis Krašto Tarybos posėdis, kuriame dalyvavo Valdybos ir Tarybos nariai Pr. Zundė, E. Simonaitis, J. Lukošius, E. Žilius, Tarybos nariai Tėvas Alf. Bernatonis, kun. A. Keleris, J. Glemža, A. Giedraitis, Dr. Rukša, A. Survila ir J. Jurkaitis bei Valdybos narys A. Venclauskas. Be to, Garbės Teismo pirmininkas St. Vykintas, Revizijos Komisijos pirmininkas V. Šukys ir svečiai: VLIK'o atstovas p. Jakš-Tyris ir Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės pirmininkas inž. J. Stankus.

Posėdžio prezidiumą sudarė p. A. Survila, Dr. Rukša ir E. Žilius, Rezoliucijų Komisiją Tėv. A. Bernatonis, J. Glemža ir J. Lukošius.

VLIK'o atstovas, p. Jakš-Tyris, sveikindamas suvažiavimą, pareiškia, kad mūsų sveičiavimasis užtruko nelauktai ilgai ir būtų tragiška, jeigu svetimos šalyse gyvenantieji lietuviai atitrūktų nuo savo tautos. PLB uždavinys ir yra sudaryti jiems lietuviškąją klimatą. PLB organizacija turėtų likti ir Lietuvos okupacijai pasibaigus. Nutautimo klausimas nebūtų bausis, jeigu jaunimui būtų sudarytos sąlygos lankyti lietuviškas mokyklas. Mokyklų klausimui kreiptinas didžiausias dėmesys.

Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės pirmininkas, inž. p. Stankus sveikindamas suvažiavusius Tarybos narius ir džiaugdamasis proga būti jų tarpe, pareiškia, kad posėdžių metu norėtų išgirsti apie Lietuvių Bendruomenės Vokietijoje rūpesčius ir pramatomus kelius jiems nugalėti. Nors lietuvių Vokietijoje yra sumažėję, bet jų deda-

mos pastangos vis didėja. Krašto Valdybos pastangoms neužtenka pareikšti simpatijų, bet reikia konkrečios paramos.

P. L. S. S. Vokietijos Rajono vardu p. A. Venclauskas sveikina Krašto Tarybą ir pažymi, kad skautų organizacija padeda augti jaunimui gerais lietuviais ir gerais krikščionimis. Ji netiesioginiai prisideda ir prie propagandos darbo, santykiuodama Vokietijoje ir kituose kraštuose su svetimtaučiais ir garsindama jų tarpe Lietuvos vardą. P. Venclauskas džiaugiasi nupirktaisiais gimnazijai rūmais, kuriuose susiburs ir nemažas lietuvių skautų skaičius, savo organizacijoje dirbdamas Dievo, Tėvynės ir Artimo labui.

Vokietijos Krašto Valdybos pirmininkas, p. Pr. Zundė, padaro plačią Krašto Valdybos veiklos apžvalgą, Krašto Valdybos išdininkas p. J. Lukošius, paduoda pinigine apyskaitą, kuri Kontrolės Komisijos pranešimu yra patikrinta ir siūloma priimti. Ši Krašto Valdybos veiklos apžvalga bus paduota atskirai.

Krašto Taryba tvirtina apyskaitą, priima kelis neesminius bendruomenės statuto pakeitimus, kurie buvo reikalingi registruojant bendruomenės statutą vokiečių teisme ir priima Garbės Teismo pranešimą, kuris savo kadencijos metu yra išsprendęs 6 bylas.

Krašto Taryba apsvarsto ir priima Vasario 16 Gimnazijos Kuratorijos statutą. Kuratorija steigama gimnazijos auklėjimo, administraciniam ir ūkiniam darbui prižiūrėti ir ją sudaro Europos PLB, Vokietijos Krašto Valdybos bei BALFO atstovai, R. Katalikų ir Evangelikų dvasinės vyresnybės skirtieji atstovai, gimnazijos mokinų tėvų atstovas ir gimnazijos direktorius.

Naujiems kadencijos metams išrinkti šie bendruomenės organų nariai:

Į Krašto Valdybą išrinkti ir pasiskirstę pareigomis šie Tarybos nariai: Pr. Zundė pirmininkas, E. Simonaitis vicepirmininkas, J. Glemža išdininkas, A. Survila sekretorius ir J. Lukošius narys. Kandidatais lieka p. A. Venclauskas, A. Makarskas ir Tėv. A. Bernatonis. Į Garbės Teismą išrinkti St. Vykintas, Dr. Rukša ir p. Ramelis, į Kontrolės Komisiją E. Žilius, A. Petkevičius ir p. Damijonaitis.

#### PLB Vokietijos Krašto Valdybos veiklos apžvalga

Valdybos pirmininkas, p. Pr. Zundė, Krašto Tarybos posėdyje paduoda šitokią Krašto Valdybos veiklos apžvalgą.

Tauta yra žmonių bendruomenė su savo kalba, sava teritorija, savitomis ūkinio ir kultūrinio gyvenimo apraiškomis. Tai yra keturios pagrindinės jos žymės. Bent vienos tų žymių ilgesniam laikui netekusi, tauta yra pasmerkta išnykimui.

Tremtyje mes neturime nei savos teritorijos, nei savito mus tarpusavy rišančio ūkinio gyvenimo. Vietoje to mus siurbia svetima aplinka. Kas nežino, kokią magišką galią turi ne vienam mūsų tautiečiui Amerikoje doleris arba Vokietijoje perspektyva į "Lastenausgleich".

Blaiviai į padėtį žiūrėdami, turime pripažinti, kad nemažai lietuvių su kūnu ir siela tiems vyliams pasidavė. Todėl, kad nenu-trūktumėm nuo savo tautos kamieno, mes su ypatinga atyda turime puoselėti tai, kas mums tremtyje dar liko - savo kalbą ir sa-vitą kultūrinį gyvenimą.

Stebėdami komunizmo laimėjimus mes matome, kad sudary-ti nedideli "profesionalų revoliucionierių" kadrai nulėmė mi-lijonų žmonių likimą. Tą patį kelią turime pasirinkti ir mes. Turime išugdyti profesionalų darbuotojų Lietuvai kadrus ir sudaryti jiems sąlygas tam darbu pasišvęsti. Savo veikloje mes turime pirmoje eilėje visomis išgalėmis remti tuos, kuriems tikrai rūpi Lietuvos reikalai, o ne tuos, kurie nori iš bendruc-menės tik pasipelnyti. Tokiu būdu savaime susidarys pirmoji tautinio elito atranka. O iš jų jau reikia parinkti ir išugdyti darbuotojų kadra. Jų nebus tūkstančiai, bet ir šimtų užteks.

Viena iš priemonių lietuviškumo ūgdymui ir kadry sudar-ymui yra mokyklos ir gimnazija. Gimnazijos užduotis turėtų bū-ti pirmoje eilėje ruošti vaikus ne tiek gyvenimui, kiek kraš-tui. Tai turėtų būti tautinis universitetas. Vokietijoje dabar veikia 17 Vargo Mokyklų su 19 mokytojų ir 300 su viršum moki-nių. Reikia jį ieškoti būdų kaip prieiti prie paskirai gyvenan-čių. Tiems paskirai gyvenantiems gal galima bus įsteigti keliau-jančių mokytojų instituciją. Šioje srityje dar reikia daug pa-stangų padėti, nes trūksta lėšų ir kvalifikuotų mokytojų. Reiks visą laiką kreipti dėmesį į mokyklų pačių pedagogų tobulini-mą.

Lietuvių vaikų tautiško auklėjimo tikslams tarnauja ir vasaros stovyklos, kurių šiemet Vokietijoje buvo surengtos po vieną amerikiečių ir britų zonoje. Stovykloms materialinę pa-ramą davė Balfas, o jas organizavo Sielovados Įstaigos Tvarky-tojas, Tėvas A. Bernatonis ir skautai. Jose atostogavo skautų ir neorganizauto jaunimo apie 250.

Apie nuosavus namus gimnazijai buvo galvota jau gimna-ziją steigiant, bet tada pirmoje eilėje reikėjo pasirūpinti pa-čiu gimnazijos išlaikymu. Dabar jau ir pačios sąlygos privertė įsigyti jai nuosavus namus. Šis pastatas, kuriame vyksta pirmas Tarybos posėdis naujoje vietovėje, yra įgytas už 185.000 DM. Kiek geras tas pirkinys buvo rodo visa eilė faktų. Jo talpa yra apie 8.000 kub. m. Pigiausios statybos išlaidos vienam kub. metrui yra 60 DM. Tokiu būdu tokių pat rūmų pastatymas būtų at-siėjęs apie 480.000 DM. Namus nupirkus jau buvo interesentų, no-rinčių juos įgyti. Mannheimo bankuose tariantis kreditavimo rei-kalais buvo gauti pareiškimai, kad bankams yra žinomi žmonės, kurie jį ieško tokių pastatų ir būtų juos tuojaus nupirkę, jeigu būtų apie juos žinoję.

Šiuose rūmuose įsikūrusi lietuvių švietimo įstaiga su-darys vaikams labai geras gyvenimo ir mokymosi sąlygas. Suda-rius šias palankias sąlygas, mes turime pilną teisę statyti ir didesnius reikalavimus mokytojams bei mokiniams.

Gimnazijos Namams lėšų telkimas varomas toliau. Be jau paskirtos Šveicarijos Evangelikų Bažnyčių 10.000 DM. sumos ti-kimasi gauti materialinės paramos ir iš kitų tarptautinių or-ganizacijų. Vokietijoje galvojama irgi pravesti rinkliavą ir

dėl to tartasi Žem. Saksonijos vidaus reikalų ministerijoje, kurios principinis pritarimas yra gautas. Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės pirmininko, p. inž. Stankaus, pastangomis surinktos gimnazijos namams stambios sumos, kurios "špermarkėmis" bus pervestos Krašto Valdybos dispozicijon.

Gimnazijos įteisinimo reikalu yra paduoti Baden-Württerbergo krašto ministerijai atitinkami pareiškimai ir kartu prašoma jos prisidėti prie gimnazijos ir jos bendrabučio išlaikymo.

Krašto Valdybos ir Did. Britanijos Lietuvių Sąjungos sutartinomis pastangomis išlaikoma leidykla "Bandrija", kuri pirmoje eilėje rūpinasi leisti tremtyje reikalingiausias knygas. Jau spausdinama S. Būdavo Loreta, o artimiausiu laiku ketinama išleisti Šešplaukio lietuvių kalbos gramatika ir, Rašytojų Sąjungos įsakymu pageidavimu Lauciaus dramos dalykėlių rinkinį.

Rūpintasi ir tautine propaganda, skleisti mums palankią opinią vokiečių tarpe leidžiant vokiečių kalba biuletinį, kuris kovo mėn. sustabdytas, pradėjus Vlikui leisti savąjį biuletinį vokiečių kalba.

Vokiečių kalba, kartu su latviais ir estais, leidžiamas periodinis žurnalas "Baltische Korrespondenz".

Lietuvių kalba leidžiamas savaitinis biuletinis spaudai, o tautinių švenčių proga atskiri leidiniai ir tų švenčių proga talkininkaujama tiek Vokietijos bendruomenėms, tiek kaimyninių kraštų lietuviams.

Prie Vokietijos kraštų vyriausybių Krašto Valdybos yra skirti nuolatiniai įgaliotiniai, Nordrhein-Westfalijoje p. E. Simonaitis, Schleswig-Holsteine p. E. Žilius ir Žem. Saksonijoje p. A. Makarskas. Bendradarbiavimui su kitomis Pabaltijo tautomis sudaryta Baltų Centro Taryba, į kurią įeina lietuvių, latvių ir estų centrinių organų pirmininkai. Krašto Valdyba atstovaujama ir Centrinėje Tremtinių Sąjungoje.

Krašto Valdyba pravedė 500 grįžusių iš Lietuvos vokiečių apklausinėjimą ir medžiagą sukartotekavo. Tikimasi, kad talkoje su Göttingeno mokslininkų darbo būreliu pavyks išleisti ta tema atskirą knygą. Pensijų, vad. "Lastenausgleich" ir kitais ekonominiais reikalais apylinkėms išleisti aplinkraščiai. Tekdavo pasisakyti vokiečių įstaigose ir lietuviškų pasų pripažinimo reikalais, o bendrais užsieniečių klausimais kreipiamasi per augščiau pažymėtą Centrinę Tremtinių Sąjungą.

Šalpos darbas nėra tiesioginis Krašto Valdybos uždavinys, bet ir šioje srityje, kiek į ją kreipiamasi, tarpininkaujama, padalinant apylinkėms atsiųstas iš kitų kraštų gėrybes.

Čusirinkę naujoje vietovėje lyg simboliniam posėdžiui, mes pradėdame lietuvių bendruomenės Vokietijoje gyvenime naują etapą, ypač švietimo srityje, pastovesnių sąlygų, patikrinančių šimtams lietuvių jaunimo Vokietijoje geresnę ateitį, jungiant ją su lietuvišku auklėjimu ir ruošiant atgimstančiai lietuvių jaunosios kartos tėvynės meilės vedamus darbininkus.

15.000 DM. auka Gimnazijos Namams

Šveicarijos Europos Pagalba/Schweizer Europahilfe/ savo Tarybos posėdyje rugpiūčio 31 d. nutarė Vasario 16 Gimnazijos bendrabučio įrengimui Pennhofo pilyje paskirti 15.000 DM. dovaną. Finigu pervedimo formalumams atlikti ši šveicarų organizacija Krašto Valdybai jau atsiuntė atitinkamus įgaliojimus ir sutartis.

Žinios iš apylinkių

- - Ilgametis Göttingeno seniūnijos seniūnas Andrius Koenigis Göttingeno universitete sėkmingai apgynė disertaciją "Untersuchungen über das hydraulische Mischen von Suspensionen in Behältern von Pflanzenschutzgeräten" ir gavo daktaro laipsnį. Malonu pažymėti, kad tai yra trečias mūsų bendruomenės apylinkių jaunas pirmininkas, gavęs daktaro laipsnį.

Jaunasis daktaras gimęs 1921 m. Degesiuose, Šakių apskr. ir lankęs Jurbarko valstybinę gimnaziją. Bolševikų okupacija ir karo audra nubloškė mūsų tautietį į Berlyną, kur jis įsigijo brandos atestatą. Göttingeno universitete 1946-50 jis studijuoja ir baigia agronomiją, o šiais metais gauna daktaro laipsnį.

Nuo 1945 iki 1953 m. Göttingeno universitete studijas baigė daktaro laipsniu devyni lietuviai: Petras Kaladė, Kazys Gudėnas, Juozas Repečka, Elena Armanavičienė, Eugenija Sakalauskaitė, Pranas Juodviršis, Valdemaras Mileris, Edvardas Seika ir dabar Andrius Koenigis. Išlaikiusių valstybinius egzaminus lietuvių yra dar kita tiek. Šiuo metu studijuojančių lietuvių Göttingeno universitete jau nebėra.

- - Göttingeno PLB apylinkės visuotiname susirinkime rugpiūčio 9 d. išrinkta nauja apylinkės valdyba pasiskirsčiusi pareigomis tokiu būdu: pirmininkas Vincas Barzda, sekretorius Zigmas Šipaila ir išdininkas Vanda Kriaučevičienė.

- - Po sunkios ligos liepos 11 d. mirė Breitenhalio seniūnijos seniūnas, mažlietuvis E. Pažėras.

- - Viena iš rusų zonos pabėgusi senutė, Rytprūsių gyventoja, patekusi vokiečių rytų pabėgėlių stovyklon, kreipėsi per Vokietijos Raudonąjį Kryžių į Krašto Valdybą prašydama padovoti jai katalikų tikybos maldaknygę lietuvių kalba. Vokiečių paaškinamame rašte sakoma, kad senutė gyvenusi Rytprūsiuose netoli Lietuvos sienos ir mokanti skaityti tik lietuviškai.

PABALTISO TRAGEDIJA

"Hamburger Anzeiger" rugpiūčio 24 d. ilgesniu straipsniu komentuoja JAV kongreso nutarimą iširti Pabaltijo valstybių aneksiją, vadindami ją "Rytų Revizijos" prošvaiste. Straipsnis baigiamas tokiu būdu:

"Šiuo gestu Jungtinės Amerikos Valstybės nori parodyti visam laisvajam pasauliui, kad jos nemano pripažinti Sovietų Sąjungos įvykdytus Rytų Europos teritorinius pakeitimus. Šią naują Amerikos kongreso politinę akciją Vokietijoje reikia ypa-

tingai atžymėti. Ji sudaro nedvejotiną precedentą dabartinių vokiečių rytų sienų revizijai ir gali patarnauti žygiams atgauti dabar Lenkijos ir Sovietų Sąjungos pagrobtiems vokiečių kraštams. Reikia manyti, kad JAV tinkamu laiku vokiečių restitucijos reikalavimus parems tokiu pat būdu, kaip dabar Pabaltijo tautų reikalavimus".

### PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

"So leb Du wohl, Litauerland..."

1945 metais, sovietų gaujoms artėjant, palikau Fr. Eylau ir bėgau kartu su kitais prūsų vokiečiais link Karaliaučiaus. Tačiau Karaliaučių pasiekti tik mažai kam pavyko. Vieną ankstų rytą pasigirdo moterų ir vaikų klyksmas, kad rusai jau čia. Ir mane šurpas nukrėtė, kai pamačiau keliu važiuojant sovietinius tankus: per pabėgėlių vežimus, gyvulius ir žmones, o kulkosvaidžiai žėrė ugnį į kairę ir į dešinę. Pervažiavus sovietų tankams, kelias liko "laisvas" sovietų kariuomenei, kuri tai pėsčia, tai važiuota įvairiausios rūšies vogtais vežimais, tūkstančiais traukė Karaliaučiaus link. Aš ir dabar stebiuosi, kaip tuomet gyva išlikau.

Mes nujautėme, kad dar bus ne viskas. Ir neapsirikome. Sovietų kariuomenė užplūdo, kaip kadaise Atila, ugnimi ir kardu. Tūkstančiai žmonių buvo be mažiausios kaltės nušauti ir žiauriausiai nukankinti. Šios orgijos tik po kelių mėnesių šiek tiek apri- mo, bet gyvenimas nepagerėjo. Visi gyvuliai ir kitokia maisto atsarga pradžioje mėtėsi visur - kareiviai, būdavo, nušauna koki gyvulį, išsipiauna gabalą mėsos, ir taip jį palieka gulėti. O vokiečiams buvo griežtai uždrausta likusią mėsą pasiimti - taip viskas ir likdavo pūti laukuose. Po tokios kelių mėnesių sovietinės tvarkos, Rytprūsiai paliko kaip iššluoti ir prasidėjo tikras badas. Bada žmonės mirė masiniai ir buvo pakasami bet kur. Tuo metu pasklido Rytprūsiose kalbos, kad anoje pusėje Nemuno, Lietuvoje, galima rasti prieglaudą ir maisto. Nors ir netikėjau, bet norėjau pamėginti paskutinį kartą išsigelbėti iš bado mirties. Ir taip 1947 metų vidurvasarį pėsčiomis, naktį, perėjau Rytprusių-Lietuvos sieną ir elgetaudama atėjau iki Šiaulių.

Tai nebuvo gandas - lietuviai tikrai mases atbėgančių vokiečių šelpė maistu, pinigais ir rūbais. Nebodami griežčiausios bausmės, mus slėpė ir ramino. Nuo 1947 iki 1951 metų pėsčiomis apkeliauvau visą Lietuvą. Kur nors ilgiaus apsistoti negalėjau, nes buvau sena ir darbui netikau. Tokiu būdu ilgu savo buvimu nenorėjau žmones varginti. Labiausia man patiko lietuviai apie Šiaulius - ten daugiausia ir prisilaukiau. Mane visuose kaimuose pažino ir laikė savo šeimos nariu. Čia moterims padėdavau adyti, megzti ir siūti. Labiausiai pamėgau mokytojo B. šeimą iš Gruzdžių. Tai buvo labai nuoširdūs ir malonūs žmonės, kurių visi giminės jau buvo ištremti Sibiran. Jis pats buvo geras agronomas, todėl jį dar vis palikdavo, nes be jo jokia būdu negalėjo apsieiti čia pat esantis sovchozas ir jame veikianti Žemės Ūkio Mokykla.

Agronomo B. sesuo buvo ištremta Sibiran ir retkarčiais parašydavo kur tai iš Japonijos pasienio. Rašė, kad gyvena miške tarp pelkių ir dirba prie miško kirtimo. Sesers du sūnūs nuo ištrėmimo buvo pasislėpę ir partizanavo. Vėliau vienas iš jų per susišaudymą su enkavedistais žuvo. Į sesers laiškus B. neatsakydavo, bijodamas, kad ir jį su šeimą neištremtų, tačiau tam visą laiką

ruošėsi ir lagaminais būtiniausiais reikmenimis buvo paslėpti. Ar sovietai patyrė, kad jo sesers vaikai partizanavo, nežinia. Jis visą laiką darė žygius, kad jį perkeltų tarnybai į Kauną, ten masydamas galėsiąs užtušuoti savo praeitį ir ilgiau išsilaikyti nuo trėmimo. Ir bendrai, iš visų apylinkės kaimų buvo ištremta apie 30% gyventojų, o jų sodybos buvo apleistos ir griuvo.

Rusų kolonistų buvo tik Šiaulių mieste. Kaimuose po kelias šeimas gyvena seni rusų kolonistai, kurie vietos gyventojų buvo nemėgiami, nes tai buvo NKVD akys ir ausys.

Apie lietuvius, pabėgusius į vakarus, buvo žinoma. Kartą viena moteris gavo laišką iš Amerikos, kuriame buvo rašoma, kad jos giminaitis, buvęs tremtinys, rengiasi grįžti Lietuvon. Žmonės apgailestavo, kad vis tik dar esama kvailių, kurie nori parvykti "sovietų rojūn", kai iš čia milijonai žmonių viską atiduotų, galėdami pabėgti į vakarus...

Kyšininkavimas buvo labai didelis. Žmonės, kad apsi-augojus nuo ištrėmimo, veždavo į Šiaulius kompartijon maisto produktus ir pinigus, tačiau tai mažai gelbėdavo - vienas paimdavo kyšį, o kitas išveždavo Sibirą.

Verbūnuose buvo kolchozas. Žmonės skurdo ir keikė visą pasaulį, kad juos pamiršo. Šio kolchozo pirmininkas buvo girtuoklis Bitavičius, kurio žmonės nekentė ir laukė kuomet jį partizanai pakars ant nudžiūvusios medžio šakos. Bet vis tik jis turėjo daugiau laimės kaip proto, ir iki man išvykstant Vokietijon, gurkšnojė degtinę į Stalino sveikatą. Panašūs tipai, kaip šis, jau senai partizanų buvo pasiūsti pas velnią.

Kolchoze tvarkos nebuvo - trūko pašaro gyvuliams, trūko ir būtiniausių žemės ūkio padangų. Gyvuliai dvėse badu dešimtimis, o prieauglio nebuvo. Už darbą žmonės nieko negaudavo ir niekam už tai pasiskusti negalėjo. Pagrindinis visų verslas buvo, tai vogimas. Daug kolchozininkų jau sėdėjo kalėjime, bet vogimas nemažėjo. Bet didžiausi kolchozo vagys, Bitavičius ir Co nė kiemo nebuvo "valdžios" judinami.

Gruzdžiai nuo karo nenukentėjo. Kuršėnuose veikia cukraus fabrikas. Kužiuose tik bažnyčia yra nuo karo nukentėjusi.

Visos bažnyčios apie Šiaulius veikia, tik evangelikų bažnyčia pačiuose Šiauliuose yra uždaryta, kur padaryta arklidės. Tik kartą per metus ar du iš Rygos atvyksta evangelikų kunigas vaikų išventinimui.

Radio aparatai visi buvo sukonfiskuoti 1945-46 m., ir pradžioje buvo draudžiama kitus įsigyti. Vėliau buvo leista, tačiau mažai kas pirkosi dėl jų brangumo ir dėl baimės būti įtartais klausymu užsienio pranešimų.

Apie Šiaulius buvo labai daug partizanų ir jie komunistams bei rusams gyvenimą labai nuodijo. Didžiausios partizanų mėdžioklės vykdavo žiemos metu - tuomet tūkstančiai rusų karių ir enkavedistų apsupdavo miškus ir juos šukuodavo. Po kaimus eidavo tam tikromis metalinėmis kartimis nešini kareiviai ir tvartuose išbadydavo sieną ir žemę. Žiemos metu daug partizanų žūdavo, nes slėptis buvo labai sunku. Pati mačiau Verbūnuose, kai per laukus

traukėsi keliolika partizanų, kuriuos vijosi rusai. Bet partizanų eilės vėl pasipildydavo naujais, daugiausia kolchozininkais, kurie net su šeimomis pasitraukdavo į mišką. Netrūko partizanų eilėse ir reguliarios rusų kariuomenės karių. Partizanai veda žūtbutinę kovą su krašto okupantais ir jų pakalikais. Vien Verbūnuose partizanai nušovė 9 komunistus lietuvius. Tas pats be pabaigos vyko ir kituose kaimuose. Kartą man nakvojant Meškučių kaime pas pažįstamą ūkininką, buvo atėję partizanai. Jie čia visą naktį valgė, gėrė ir dainavo. Visi buvo žaliosie kariškose švariose uniformuose, gerai ginkluoti ir linksmi vyrai. 1949 m. vasarą partizanai prie Kuršėnų sunaikino visą NKVD garnizoną, apie 200 vyrų. Partizanams buvo pranešta apie garnizono išvykimą operacijoms ir jie tinkamai jau buvo pasiruošę "draugus" sutikti. Tuomet žmonės labai buvo pradžiugę ir buvo pasklidę gandai, kad visoje Lietuvoje įvykęs sukilimas.

Lietuva ne tik man, bet ir visiems Rytprūsių vokiečiams, buvo šventas vardas. Šį vardą mes kiekvienoje maldoje minėjome su pagarba ir prašėme Jai Dievą laisvės, už mūsų išgelbėjimą iš bado mirties ir slėpimą nuo azijatinių pavergėjų. Dar ir dabar prisime nu vieną maldą, kurią kasdieną kartojo tūkstančiai vokiečių atbėgėlių Lietuvoje:

"So leb Du wohl, Litauerland,  
Uns Ostpreussen so wohlbekannt !

Wir kamen zu Dir krank, hungrig und nackt,  
Jetzt sind wir gesund, jetzt sind wir satt...

In späteren Tagen werden Enkel Dir sagen  
Was Du uns warst in unseren Flagen..."

Taip baigia savo prisiminimus senutė vokiečių, šluostydama gausiai per raukšlėtus veidus riedančias prisiminimų ašaras.